

pisal, da, če že hočejo vsekako opustiti svoje krajevno narečje, naj se rajši poprimajo nemščine ali pa magjarščine. (Hesych. 60.) In Miklošič je še v drugi izdaji svoje „Lautlehre“, stran 302 zapisal: „Hier möge noch bemerkt werden, dass mir serbisch und chorwatisch als zwei Sprachen gelten und dass ich den Ausdruck jezik srpski ili hrvatski für falsch halte. Selbstverständlich darf diese Ansicht nicht als Versuch gedeutet werden, beiden Völkern die Bahnen der Politik zu weisen: sie bedürfen einander.“ Zadnja opazka, pravi Jagić, je pač odveč, ker to vé vsak, da jezikoslovje s politiko nima nič opraviti. Pa tudi vsa teorija o dveh jezikih, srbskem in hrvaškem, je popolnoma napačna. Če sta to res dva jezika, zakaj pa pravi Miklošič, da ni vredno vsakega posebej obravnavati, in ju tudi res vedno skupaj obdeluje in primerja s staroslovensčino? Zabredel je v tako zmoto, ker je preveč verjel Grku Porfirogenetu in pa, ker je a priori iskal dualizma, kjer ga ni. Besedici: *što* in *ča* nikakor ne moreta biti povod, da bi govorili o dveh jezikih. V istini je jeden jezik, obstoječ iz mnogih narečij, ki pa nimajo določenih mej, ali še bolje: govoriti ne moremo o jeziku, ampak le o množici narečij.

Dve narečji sta si tem sorodnejši, čim bližji sta si krajevno. Slovenska in bolgarska narečja so krajevno najoddaljenejša, zato tudi najmanj sorodna. Hrvaška in srbska pa so med obojimi v pravi organski zvezi, kar je nov dokaz, da je pripovedka Konstantinova o poznejši doselitvi Hrvatov in Srbov med Slovence — prazna bajka. Ako bi se bili res pozneje naselili in iz čisto drugih krajev, kakor trdi Grk, ne bi bilo med slovenskimi in hrvaškimi narečji po jedni, in srbskimi in bolgarskimi po drugi strani, nobene zveze. Tako pa tvori hrvaško-srbski jezik več členov v južno-slovanski jezikovni verigi. Če pravimo: v južno-slovanski jezikovni verigi, je to rečeno s premislekom; zakaj danes ne zidamo več južno- in severo-slovanske jezikovne skupine, ampak govorimo o narečjih, ki so liki členi jedne verige. Z več vzgledi dokazuje Jagić, kako se res kaže prehod iz narečja v narečje. Naj navedem le jeden dokaz. Slovenci delamo prihodnjik s pomožnim glagolom: bodem; okolu Zagreba govore še tudi tako: n. pr. budem čeka; čim dalje greš proti vshodu, tem bolj se rabi pomožnik: hoću, ću, pri Bolgarih pa: šte (мѣ). Vshodno-srbska narečja se vjemajo z bolgarskimi, zahodna s hrvaško-slovenskimi. Značilen za vsa južno-slovanska narečja je veznik „da“, za kar imajo Rusi: „что“, Poljaki „iz“, Čehi „že“. Lahko bi imenovali južno-slovanska narečja po tem znaku: „da“-jeziki. O kaki izposojitvi tukaj ni govora, vzrok je staro sosedstvo. Običajna delitev narečij v što-, ča-, kaj-narečje ni znanstvena.

Povzemimo še jedenkrat poglobitve misli cele razprave: a) Sloveni v VI.—VII. stoletju niso bili

več jedna sama jezikovna jednota, pač pa je bila sorodnost drug v drugega prehajajočih narečij tako velika, da bi se bil lahko napravil jeden književen jezik, ako bi bile versko-politiške razmere ugodnejše. b) Niti v novejšem jezikovnem razvoju niti v starejših oblikah se ne dá trdno določiti meja, kje se začenjajo in nehajo slovenska, kje srbsko-hrvaška, in kje bolgarska narečja. Prehodi se vršé polagama. Glaso- in oblikoslovne posebnosti slovensčine segajo v srbsko-hrvaška, zlasti zahodna narečja, in istotako posebnosti srbo-hrvaščine v bolgarščino, zlasti zopet zahodno. c) Hrvaščino in srbsčino ločiti v dva jezika, za to pač nimamo znanstvenega povoda. Obojno slovstvo je sicer res ločeno zbok raznih zaprek, zlasti tudi razlike v veri in pisavi, toda ta nevesela prikazen hitro lahko izgine, kolikor bolj bi napredovala prava omika. Dvojno slovstvo jezika kot takega ne preminja nič. d) Števila narečij in njih razmerja do književnega jezika še ni mogoče določiti. Zanimivo in za nas Slovence častno je to, da Jagić priznava: najbolj so preiskana slovenska narečja, a tudi tu je severovshodno še premalo znano. Žal, da neki slovenski učenjak, ki je v tem oziru storil morda največ, ne govori tako pohvalno. Pred kratkim mi je pisal: „Celó Hrvati so se pričeli zdaj živo zanimati za svojo tako dolgo zanemarjeno dijalektologijo, samo pri nas je vse pri starem. Naši . . . ali nimajo časa ali pa volje. Samo kak popularen spis še kdo skuje in misli, da si je pridobil s tem zasluge za znanost.“ Marsikdo, ki je v to poklican, bi lahko sestavil opis (vsaj v glavnem osnutku) narečja svojega domačega kraja.

Ob koncu poročila ne morem zamolčati, kako dober vtisek je napravila na-me mirna pisava Jagićeva. Tako naravnost se je po robu postavil zoper trditve velikana Miklošiča in tako dobro je vse podprl z dokazi, in vendar nikjer nobene ostre, žaljive besede; kjer le more, ga izgovarja, in z največjim spoštovanjem ga imenuje svojega „nepozabnega prijatelja“.

Najstarejši umetelniški slovanski spominik in njegova zgodovina.

Kakšen spominik je neki ta, poreče marsikateri bralec. Najbolj češčena je bila v Rimu slika svetega Petra in Pavla. In ravno o tej sliki in njeni zgodovini je napisal zanimljivo razpravo profesor dr. Luka Jelić v „Sborniku jugoslavenskih umjetnih spomenika. Prvi svezak. U Zagrebu 1895“. Ker je ta knjiga draga — 2 gld. — najsi ima komaj 40 strani, ne pride mnogim v roko. Ali imenitno in tehtovito je za vsakega Slovana, znati nekoliko o tej podobi in vedeti njeno zgodovino.

V vatikanski baziliki sv. Petra v Rimu se hrani slika, okovana v bakreni škatlici z debelim steklom, predočujoča sv. Petra in Pavla. Zaradi svoje sta-

rosti je slovita in češčena kakor malokatera druga v cerkvi. Štirikrat na leto jo izpostavljajo v češčenje, namreč o božiču, o velikonoči, na svetega Petra in Pavla dan in na dan posvečenje bazilike, to je 18. listopada; na velikonočni ponedeljek se očito kaže ljudstvu. Različno je mislilo ljudstvo o tej sliki in razno je bilo tudi o nji mnenje učenjakov. In prav o tem-le razpravlja učeni pisatelj v rečeni knjigi. Da vidimo!

Okoli l. 1150. je opisal Peter Malijev vse imenitnosti vatikanske bazilike. Duhovnik Roman je popolnil ta opis l. 1192. in prvi piše o tej sliki; pravi, da je ista kakor slika, katero je pokazal sveti Silvester cesarju Konstantinu. To Romanovo izročilo je trajalo štiri stoletja. L. 1569. sta bila v Rimu dva ruska škofa, Hipacij Pocij Vladimirski in Ciril Trlečki Ostrožinski zastran združenja cerkvá pri Klementu VIII. Ugledavša sliko sv. Petra in Pavla ter napis, takoj spoznata, da je „ruski“. Pa vkljub temu še ni odzvonilo Romanovemu mnenju in izročilu, kakor pričajo poznejši opisi slike, od katerih omenim le nekatere. Leta 1749. pové ustno svoje misli Garampiju, — kakor ta piše — učeni J. S. Asseman, rekoč: slika je naslikana ali za Nikolaja I. ali pa Hadrijana II. l. 858.—872. t. j. ob času Cirila in Metoda in je slovanskega izvira. Kako in zakaj ni J. S. Asseman očito razglasil svojih misli, ne vemo. L. 1850. že očito govori kardinal Bartolini v pismu Lucidiju, da rečena slika ni tako stara, kakor se je mislilo, namreč od l. 337., ko je bil krščen Konstantin. Zakaj gledé na slovanski napis „gli antichi caratteri slavi“, treba reči, da jo je izdelal grško-ruski umetnik. Potemtakem ni starejša od l. 867., po priliki od one dóbe, ko sta sv. Ciril in Metod krstila Ruse (str. 9.). Leta 1857. pa je pisal o tej sliki Hrvat J. Kukuljević Sakcinski, kateri ima največ zaslug za znanstveno preiskovanje te slike. Tudi dr. Fr. Rački je l. 1860. več o njej pisal, pa je bil s kraja nasprotnega mnenja kakor Kukuljević. Zato je pa dal kardinal Bartolini l. 1881. sliko na novo pregledati od strokovnjakov in veščakov v slikarstvu in slovanskem pismu. Slikar Lais se izreče za IX. vek in Bartolini potrdi mnenje J. Kukuljevića, kateri je tudi bil za tisto dóbo. Rački je pozneje popustil nekoliko svoje prejšnje mnenje. Celo prvi veščak in strokovnjak v starinoslovju G. B. Rossi si ni upal izreči se odločno o starosti slike. Dr. L. Jelić je o tem pisal že l. 1892., ko še ni dovršil svojega preiskovanja (str. 15.). Zdaj pa je kritično vse proučil o tej sliki in prišel do tega-le rezultata: Sliko je naslikal sv. Metod v spomin, ko je bil posvečen za škofa za Hadrijana II. dné 5. svečana 868. S svojim bratom sv. Cirilom jo je iz hvaležnosti položil na grob sv. Petra. Tu je visela tri stoletja in na to se odstranila in pozabila. Druge

polovice XII. stoletja je napis na njej, spominjajoč na Konstantina (Cirila), ki jo je daroval z bratom Metodom, začel vse zanimati. Zaradi tega so jo imeli za sliko cesarja Konstantina. Ko so v XV. stoletju predelovali vatikansko baziliko, prišla je slika na stari svoj prostor, kjer se še sedaj hrani v veliki časti. In to je iz umetniškega stališča jedini najstarejši slovanski spominik. *Fr. S. Lekše.*

Naše slike.

Na str. 543. poslednje šte. smo pokazali podrtijo v župni cerkvi vodiški. Taka je bila cerkev takoj po potresu. Danes je še mnogo žalostnejša: obok je ves podrt, stene razpočene, razsipina pokriva tla na visoko; celó velik del tlaka se je udril zaradi silnega udarca, ko se je nanj podrli obok, in v podzemne rakve se ozira žalostni ogledovalec. — Sv. Frančišek zamaknjen (str. 552—553). Ta slika nam kaže sv. Frančiška Asiškega (1182—1226), ko je zamaknjen na gori Alverniji. Umetnik Filip Lauri si misli svetnika v slanju, ko posluša nebeške glasove angelske. Njegov duh je — rekel bi — zapustil telo, zato je njegov život kakor v trdnem spanju. — Slika je jako lepa in pomenljiva in priča, da je umetnik res umeval svoj predmet. — Opatija. Za danes podajemo samo nekaj slik iz Opatije; še druge slike in opis objavimo, ako Bog dá, kmalu. Jednako omenimo kmalu Postojno.

† Anton Sušnik. Naši naročniki poznajo živahnega pripovedovalca, ki je v našem listu objavil nekoliko drobnih spisov. Dné 24. minulega meseca je nagloma umrl zaradi krča v želodcu v najboljši moški dóbi. Da ga čitatelji bolje spoznajo in se ga spomnijo ob njegovi mučni in žalostni smrti — niti sv. zakrametov mu niso mogli podeliti —, podajemo danes dve mali sliki iz njegovega peresa. Pokojnik je bil korektor v Bambergovi tiskarni, pa je sodeloval skoro pri vseh slovenskih listih brez razločka. Najrajši je pisal kratke črtice in drobne slike. Te so se mu tudi najbolj posrečile. Čim daljši je bil spis, tem teže mu je šlo v tehniki, kakor kaže njegov „Posavček“ v „Slov. knjižnici“. Ker se je moral težko boriti za vsakdanji kruh, zato se razodeva v vseh spisih neka naglica in vihravost. Rad je zajemal iz čeških listov in virov snovi za svoje izdelke, ker je nekaj časa bival v zlati Pragi. — Temperamenta je bil jako živahnega; nravi nekako strastne, kar je bilo kolikor toliko krivo, da je bil nesrečen v poslednjih letih svojega življenja. A srca je bil dobrega in vnetega za to, kar je videl plemenitega in lepega v slovstvu in življenju. Zato mu bodi Bog usmiljen in mu daj tam pokoj, katera ga ni našel tukaj!